

Det kongelige kommunal- og regionaldepartement
Postboks 8112 Dep.
0032 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:
2006/01708/8/TLI E: 010

Dato:
27/09/2006

Høring - rapport H-2185 om elektronisk stemmegivning - utfordringer og muligheter

Det vises til Deres brev av 13. mars d.å.

Sarpsborg bystyre behandlet ovenfornevnte sak i møte 21.09.2006 og det ble gjort slikt vedtak:

”Utredning om ”Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter ” vil være et viktig redskap for videre vurdering av innføring av elektronisk stemmegivning.

- Sarpsborg kommune mener det bør legges til rette for forsøk med elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser, men at det må være opp til den enkelte kommune å velge utfra de ressursene det rås over lokalt, spesielt teknisk og økonomisk.
- Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser anbefales ikke gjennomført av hensyn til krav til frie, rettferdige og hemmelige valg.
- Arbeid med sertifiseringsordninger bør igangsettes snarest.

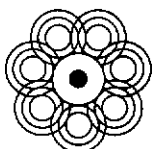
For begrunnelse av de enkelte punktene, vises til saksutredningen og rådmannens merknader. ”

Saksutskrift med saksutredning, rådmannens innstilling og den politiske behandlingen vedlegges.

Med hilsen

Torild Lindemark
rådgiver

Vedlegg: Saksutskrift

Postadresse: Postboks 237, 1702 Sarpsborg
Fakturaadresse: Postboks 505, 1703 Sarpsborg
Besøksadresse: Sarpsborg rådhus, Glengsgt. 38, 1707 Sarpsborg
Tlf. sentralbord: 69 11 60 00 Telefaks: 69 15 00 13
Tlf. servicetorg: 69 10 80 00
E-post: postmottak@sarpsborg.com
Internett: www.sarpsborg.com

SAKSUTSKRIFT

Arkivsak 200601708
Arkivnr.
Saksbehandler Torild Lindemark

Saksgang	Møtedato	Sak nr.
Formannskapet	07.09.06	74/06
Bystyret	21.09.06	64/06

Høring - rapport H-2185 om "Elektronisk stemmegivning - utfordringer og muligheter"

Saken er fremmet etter prinsippet om fullført saksbehandling.
Følgende har vært medsaksbehandlere:

Vedlegg:

Utdrag fra presseinformasjon fra kommunal- og regionaldepartementet med arbeidsgruppens anbefalinger.

Sammendrag:

Departementet nedsatte i juni 2004 en arbeidsgruppe for å vurdere om og eventuelt hvordan det bør innføres muligheter for å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Arbeidsgruppen overleverte sin utredning i rapporten "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" i februar 2006. Valgstyrets medlemmer ble gjort kjent med rapporten ved møteinnkallingen til valgstyrets møte den 18.05.06.

Departementet har sendt rapporten på høring med høringsfrist 30. september 2006.

Elektronisk stemmegivning reiser flere prinsipielle og til dels vanskelige spørsmål både av demokratisk, juridisk, teknisk og administrativ art. Spesielt er en dimensjon særlig viktig, nemlig hvor stemmegivningen finner sted (i valglokalet under oppsyn av valgfunksjonærer (kontrollerte omgivelser) eller et sted der ingen kan føre kontroll med hvordan avstemmingen skjer (ukontrollerte omgivelser).

I denne høringsuttalelsen blir det ikke vektlagt å ta stilling til alle arbeidsgruppens anbefalinger. Det viktigste for rådmannen er å gjøre innholdet i anbefalingene kjent for bystyret, og gi uttalelser om de viktigste prinsippene.

Utredning:

Departementet satte i juni 2004 ned en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere om, og eventuelt hvordan det bør innføres muligheter for å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Arbeidsgruppen overleverte sin utredning i rapporten "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" 8. februar 2006. Rapporten er på 190 sider og kan leses på departementets nettsider www.e-valg.dep.no. Ønskes rapporten i sin helhet kan et eksemplar utlånes ev. ved behov kopieres til de som ønsker å lese hele rapporten.

Elektronisk stemmegivning reiser flere prinsipielle og til dels vanskelige spørsmål både av demokratisk, juridisk, teknisk og administrativ art. Det er derfor omdiskutert om det bør innføres mulighet til å avgi stemme elektronisk ved politiske valg. Økende bruk av informasjonsteknologi er en viktig del av samfunnets generelle utvikling. Også på valgområdet bør det vurderes om det kan være aktuelt å gjøre endringer i tidligere tilvante måter å stemme på.

Når spørsmål rundt elektronisk stemmegivning diskuteres, er en dimensjon særlig viktig, nemlig hvor stemmegivningen finner sted: I valglokalet under oppsyn av valgfunksjonærer (kontrollerte omgivelser) eller et sted der ingen kan føre kontroll med hvordan avstemningen skjer (ukontrollerte omgivelser). Det er særlig stemmegivning i ukontrollerte omgivelser som reiser prinsipielle spørsmål.

Arbeidsgruppas mandat var:

"Arbeidsgruppen skal på prinsipielt grunnlag vurdere og ta stilling til om og ev. hvordan det bør innføres muligheter for elektronisk stemmegivning her i landet. Videre skal gruppen vurdere og foreslå hvilke regler og krav som bør stilles til systemer for elektronisk stemmegivning. (For å lette henvisningene til de ulike punktene i mandatet, har arbeidsgruppen valgt å nummerere de enkelte punktene).

Til dette inngår følgende elementer:

- 1. vurdere betydningen av innføring av et elektronisk system i et demokratisk perspektiv, herunder legitimitet og valgdeltagelse*
- 2. gi en oversikt/utredning av ulike måter/system å avgi stemme elektronisk gjennom ulike typer kanaler (Internett, pekeskjerm, SMS, digital-tv m.m.)*
- 3. peke på fordeler og ulemper ved de ulike systemene/kanalene*
- 4. gi en vurdering av disse ut fra brukervennlighet og sikkerhet*
- 5. drøfte og vurdere om det bør tillates elektronisk stemmegivning ved hjelp av Internett-teknologi, både i og utenfor valglokalene*
- 6. vurdere løsninger for identifisering av velger i forbindelse med elektronisk stemmegivning (smartkort, id-kort e.l.)*
- 7. problemstillingen "utilbørlig påvirkning" i forbindelse med stemmegivning utenfor valglokalet må vurderes særskilt, jf. også diskusjonen poststemmer*
- 8. vurdere problematikken kjøp/salg av stemmer eller identitet i forbindelse med stemmegivning utenfor valglokalet*
- 9. vurdere om det bør innføres verifikasjonsløsninger i systemene, og i tilfelle komme med forslag til hvordan slike løsninger kan legges opp*
- 10. vurdere problematikken åpen kildekode*
- 11. vurdere ev. bruk av et landsdekkende elektronisk manntall, betydningen i forhold til et system der stemmer avgis elektronisk*
- 12. vurdere fordeler og ulemper ved elektronisk stemmegivning vs ordinær stemmegivning*
- 13. vurdere kostnadselementer ved elektronisk stemmegivning i større skala, på kort og lang sikt, herunder hvilke innsparingspotensial som finnes på kort og lang sikt*
- 14. vurdere betydningen av en overgang fra lekmannskontroll til profesjonalisering; blant annet betydningen for valgsystemet mht kontroll, administrasjon av valg, kompetanse*
- 15. vurdere ansvarsforholdene ved elektroniske valg, lokalt og nasjonalt*
- 16. vurdere hvordan godkjenning av elektroniske system bør foregå*
- 17. sammenstille forskning/utredninger på området*
- 18. redegjøre for internasjonale erfaringer med ulike typer system for stemmegivning.*

Det pågår i regi av Europarådet et arbeid med utvikling av et felles juridisk og teknisk rammeverk (inkl. datateknisk standardspråk EML) for e-voting, hvor Norge deltar. Europarådets rekommandasjon ventes å bli behandlet innen utgangen av 2004. Arbeidsgruppen skal vurdere hva rekommandasjonens bestemmelser betyr for Norge i praksis. Utover de spesifikke spørsmål nevnt i mandatet, står gruppen fritt til å ta opp andre spørsmål knyttet til bruk av elektroniske medier ved stemmegivning.

Arbeidsgruppens vurderinger skal munne ut i en rapport som skal legges frem for departementet innen 31. desember 2005."

Om arbeidsgruppens vurderinger, konklusjon og anbefaling:

Arbeidsgruppen mener det er et overordnet mål å gjøre det enklere og mindre kostnadskrevenende for velgere å utøve sine demokratiske rettigheter. For å oppnå dette kan alle velgere tilbys å avgi stemme elektronisk hjemmefra.

Det er imidlertid en ufravikelig forutsetning at det stilles strenge krav til sikkerhet og at velgernes tillit til valgsystemet opprettholdes. Arbeidsgruppen mener det med dagens teknologi ikke er mulig å garantere en slik sikkerhet. Gruppens konklusjon er derfor at det ikke bør innføres elektronisk stemmegivning i stor skala nå. Teknologien er imidlertid i stadig endring, og det er viktig å høste praktiske erfaringer med ulike tekniske løsninger og velgernes tillit til disse. Arbeidsgruppen foreslår derfor at det igangsettes trinnvise forsøk. I overskuelig fremtid vil elektronisk stemmegivning likevel kun være et supplement til ordinær stemmegivning ved papirstemmesedler.

Både nasjonal og internasjonal lovgivning forutsetter at myndighetene skal legge til rette for frie, rettferdige og hemmelige valg, jf. valgloven §§ 1-1 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen 1. tilleggsprotokoll art. 3. Hemmelig valg betyr at velger skal få avgi stemme usett og uten at vedkommende utsettes for utilbørlig påvirkning (trusler, press osv.). Hemmelig valg forhindrer kjøp og salg av stemmer.

Når stemme avgis hjemmefra, på arbeid, skole etc. er det ikke mulig for myndighetene uten videre å sikre at stemme avgis hemmelig. Flere forutsetninger er etter arbeidsgruppens vurdering nødvendige å oppfylle før elektronisk stemmegivning kan tillates:

- Elektronisk stemmegivning må innføres som et alternativ til ordinær stemmegivning, dermed må stemmegivning med papirstemmesedler opprettholdes.
- Velgeren må selv få bestemme hvordan vedkommende vil avgi stemme.
- Dersom det gis mulighet for elektronisk stemmegivning hjemmefra, må velgere som stemmer elektronisk gis mulighet til å ombestemme seg, det vil si stemme på nytt for eksempel i et valglokale for forhåndsstemmegivning eller på valgtinget.
- Det bør ikke kunne avgis elektroniske stemmer i ukontrollerte omgivelser på valgdagen, siden dette i praksis sterkt begrenser eller eventuelt gjør det umulig for velgeren å stemme på nytt.

Andre forhold som det pekes på:

- Innføring av elektronisk stemmegivning vil ikke medføre økonomiske besparelser på kort sikt. Det er først ved stemmegivning i ukontrollerte omgivelser at det er aktuelt med besparelser.
- Elektronisk valgsystem vil være teknisk mer komplisert enn et tradisjonelt system med papirstemmesedler, der det er mulig for lekfolk å forstå og kontrollere det som foregår. Dette gir utfordringer ikke bare i forhold til velgerne, men også for kommunene som skal administrere gjennomføringen av valg. Lekmannskontrollen må med andre ord erstattes av tillit til ekspertene – både de som har utformet og laget systemet, og de som har kontrollert at det fungerer korrekt.

Det anbefales at det etableres et sentralt godkjenningsregime for kravspesifikasjoner, inkludert overvåking, kontroll og gjennomføring. Til dette hører godkjenning av virksomheter som skal gjennomføre sertifisering, godkjenning av prosedyrer og rutiner hos leverandørene og godkjenning av teknisk utstyr og løsninger.

Selv om arbeidsgruppen ikke anbefaler elektronisk stemmegivning i stor skala nå, mener den likevel at myndighetene bør sette i gang forsøk. Arbeidsgruppen peker på at det etter hvert kan oppstå et betydelig press i retning av å innføre elektronisk stemmegivning. Et slikt press kan for eksempel komme som følge av den generelle samfunnsutvikling der IKT tas i bruk på stadig flere områder, fordi det innføres i andre land eller som følge av dramatiske fall i valgdeltakelsen. For å unngå at man havner i en situasjon der elektronisk stemmegivning innføres uten forutgående utprøving, understreker arbeidsgruppen behovet for en offensiv satsing fra myndighetenes side. Arbeidsgruppen foreslår derfor en trinnvis prosess bygd på systematiske forsøk.

Rådmannens merknader:

Det er en omfattende utredning som er foreliggende til høring, og dokumentet vil være et viktig redskap for videre vurdering av innføring av elektronisk stemmegivning. I forhold til uttalelse vil rådmannen begrense denne til dimensjonen hvor stemmegivningen finner sted: Å avgi stemme i kontrollerte eller ukontrollerte omgivelser, og sertifiseringsordninger.

Forsøk med å avgi stemme elektronisk i kontrollerte omgivelser, dvs i valglokale, har vært testet ut og det bør legges til rette for videre forsøk. Det må imidlertid være opp til den enkelte kommune å velge når elektroniske løsninger skal tas i bruk, da systemer for å stemme elektronisk vil fordyre valgene slik teknologien er i dag. Dette forutsatt at manuelle ordninger må opprettholdes (papirstemme).

Når det gjelder å avgi stemme elektronisk i ukontrollerte omgivelser, er en enig i konklusjonene om at tiden absolutt ikke er moden. Det kan bl.a. her henvises til den innskjerpingen som kom i valgloven ved forrige valg for å demme opp for "family voting". Ved mulighet for å stemme elektronisk vil det etter all sannsynlighet være umulig for myndighetene å ha kontroll med at stemme blir avgitt i henhold til valglov

og menneskerettighetene om frie, rettferdige og hemmelige valg. En mulighet for å ombestemme seg ved å kunne møte opp i et valglokale, vil neppe være til hjelp i slike tilfelle.

Når det gjelder forslag om utredning av sertifiseringsordninger for leverandører og systemer bør arbeidet vurderes igangsatt snarest mulig. Departementet har i forslag til ny valglov gått "tilbake i tid", når det foreslås å lovfeste manuell opptelling dersom det er avvik mellom foreløpig og endelig opptelling. Hvis departementet er av den oppfatning at elektroniske systemer for telling ikke er til å stole på, er det forholdsvis langt fram i forhold til mer kompliserte systemer for å velge elektronisk og hvor stemmen "forsvinner" mer eller mindre rett til elektronisk telling.

Miljømessige konsekvenser: Ikke spesielt vurdert.

Økonomiske konsekvenser: Ikke spesielt vurdert.

Rådmannens innstilling:

Utredning om "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" vil være et viktig redskap for videre vurdering av innføring av elektronisk stemmegivning.

- Sarpsborg kommune mener det bør legges til rette for forsøk med elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser, men at det må være opp til den enkelte kommune å velge utfra de ressursene det rås over lokalt, spesielt teknisk og økonomisk.
- Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser anbefales ikke gjennomført av hensyn til krav til frie, rettferdige og hemmelige valg.
- Arbeid med sertifiseringsordninger bør igangsettes snarest.

For begrunnelse av de enkelte punktene, vises til saksutredningen og rådmannens merknader.

Behandling i formannskapet 07.09.06

Votering:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Formannskapets innstilling:

Utredning om "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" vil være et viktig redskap for videre vurdering av innføring av elektronisk stemmegivning.

- Sarpsborg kommune mener det bør legges til rette for forsøk med elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser, men at det må være opp til den enkelte kommune å velge utfra de ressursene det rås over lokalt, spesielt teknisk og økonomisk.
- Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser anbefales ikke gjennomført av hensyn til krav til frie, rettferdige og hemmelige valg.
- Arbeid med sertifiseringsordninger bør igangsettes snarest.

For begrunnelse av de enkelte punktene, vises til saksutredningen og rådmannens merknader.

Behandling i bystyret 21.09.06

Votering:

Formannskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Bystyrets vedtak:

Utredning om "Elektronisk stemmegivning – utfordringer og muligheter" vil være et viktig redskap for videre vurdering av innføring av elektronisk stemmegivning.

- Sarpsborg kommune mener det bør legges til rette for forsøk med elektronisk stemmegivning i kontrollerte omgivelser, men at det må være opp til den enkelte kommune å velge utfra de ressursene det rås over lokalt, spesielt teknisk og økonomisk.

- Elektronisk stemmegivning i ukontrollerte omgivelser anbefales ikke gjennomført av hensyn til krav til frie, rettferdige og hemmelige valg.
- Arbeid med sertifiseringsordninger bør igangsettes snarest.

For begrunnelse av de enkelte punktene, vises til saksutredningen og rådmannens merknader.

Rett utskrift:

Dato: 25.09.2006

Hilde Øisang
formannskapssekretær

Saken oversendes saksbehandler for ekspedering / oppfølging.